

КІРІСПЕ БӨЛІМ

Қазақстанның ауылдық аумақтары айқын кеңістіктік және экономикалық біртектілікпен сипатталады. 2024 жылдың басында шамамен 6,2 мың ауылдық елді мекен (АЕМ) болды, оның тек 1,2 мыңы тірек елді мекендерге жатқызылды, ал оларға іргелес 2,3 мың АЕМ ауылдық кластерлерді құрайды. Бұл ереже АЕМ-ді аумақтық саралаудың өзекті проблемасының ауқымын және ауылдық аумақтарды басқару мен орнықты дамытудың мамандандырылған тәсілдерін әзірлеу қажеттігін атап көрсетеді.

Бұл жоба АЕМ-ді нақты саралау есебінен ауылдық аумақтарды орнықты дамытуға бағдарланған реттеудің тиімді тетіктерін әзірлеуге бағытталған. Ауылдық аумақтарды орнықты дамыту АЕМ-нің экономикалық, әлеуметтік және экологиялық проблемаларын шешуге кешенді тәсілді көздейді, ал саралау Қазақстан Республикасының Ауылдық аумақтарын дамытудың 2023-2027 жылдарға арналған тұжырымдамасы бойынша АЕМ-ді жіктеуді тереңдетеді және ауылдық аумақтардың жеке ерекшеліктерін ескеретін болады. Жоба барысында дамуды жоспарлау және мониторингтеу үшін ауылдық аумақтардың кеңістіктік даму моделінің ГАЖ әзірлеу және сынақтан өткізу көзделеді.

Жобаның пәнаралық сипаты ауылдық аумақтардың кеңістіктік дамуын кешенді зерттеу үшін экономикалық, әлеуметтік және геоақпараттық тәсілдерді біріктіруде көрінеді.

ЖОБАНЫҢ МАҚСАТЫ

Жобаның мақсаты жаңа сын-қатерлер мен оларды саралау ерекшеліктерін ескере отырып, ауылдық аумақтардың өсу полюстерінің әлеуметтік-экономикалық әлеуеті мен параметрлерін айқындау, сондай-ақ экономикалық кеңістік пен халықтың өмір сүру сапасын жақсартуға бағытталған мемлекеттік органдар мен жергілікті қоғамдастықтар үшін практикалық ұсынымдар әзірлеу болып табылады.

Ауылдық елді мекендердің әртүрлі түрлерінің бірегей сипаттамалары мен қажеттіліктерін ескеретін сараланған даму стратегияларын әзірлеуге ерекше назар аударылатын болады. ГАЖ модельдерін енгізу және пайдалану нәтижесінде ауылдық аумақтардың кеңістіктік дамуын визуализациялауға және болжауға болады деп күтілуде, бұл мемлекеттік жоспарлау мен басқару саласында негізделген және жедел шешім қабылдауға ықпал етеді.

ЖОБАНЫҢ МІНДЕТТЕРІ

Мақсатқа жету үшін келесі міндеттердің дәйекті шешілуін қамтамасыз ету қажет:

Міндеттердің атауы жобаның мақсатына жетудегі міндеттердің әрқайсысының рөлін қысқаша негіздеу өлшенетін көрсеткіштер әзірлемелердің технологиялық дайындық деңгейі

1. Ауылдық аумақтардың кеңістіктік дамуын зерттеудің теориялық және әдіснамалық негіздері 1.1 аумақтың кеңістіктік дамуының теориялық тәсілдері

мен заңдылықтары экономиканың кеңістіктік дамуының қазіргі тұжырымдамаларын жалпылау және синтездеу

Ауылдық аумақтарды саралау индикаторлары мен көрсеткіштерінің негіздемесі

Әзірлеу

Ауылдық аумақтарды кеңістіктік талдаудың ГАЖ-моделінің параметрлерін негіздеу (қабаттар саны, алгоритмдерді әзірлеу, картографиялық модельдер саны және т. б.) рецензияланатын ғылыми журналдарда мақалалар жариялау

Ауылдық аумақтарды дамытудың ГАЖ-моделіне ЭЕМ бағдарламасына авторлық куәлік алу

Зерттеу нәтижелерін эксперименттік сынақтан өткізу

1.2 Қазақстанның ауылдық аумақтарының кеңістіктік дамуын бағалау әдістемесі

1.3 ауылдық аумақтарды кеңістікте дамытудың цифрлық жүйесінің негіздері

2. Қазақстан Республикасының Ауылдық аумақтарын дамытудың орнықтылығын талдау және бағалау 2.1 Қазақстанның ауылдық аумақтарының кеңістіктік біртектілігі деңгейін бағалау әлеуметтік-экономикалық дамудың әртүрлі деңгейлері бар ауылдық аумақтардың сәйкестендірілген топтарын айқындау

Ауылдық аумақтардың қажеттіліктерінің сәйкестігіне және тиісті қолдау бағдарламаларына социологиялық зерттеу жүргізу

Мақсаттар мен міндеттерді анықтау, ауылдық аумақтардың кеңістіктік дамуын талдау моделінің ГАЖ белгілі бір параметрлері бойынша мәліметтер базасын құру

2.2 Қазақстанның ауылдық аумақтарын әлеуметтік-экономикалық саралауды талдау, сәйкестендіру және диагностикалау

2.3 Өңірлік даму бағдарламаларының тиімділігін бағалау

2.4 аумақтық жоспарлау және басқару ГАЖ моделін құру

3. Қазақстанның ауылдық аумақтарын кеңістікте дамыту тетіктерін жетілдіру 3.1 ауылдық аумақтардың өсу полюстері мен кеңістіктік құрылымы экономикалық белсенділіктің әлеуетті орталықтарының экономикалық белсенділік деңгейін айқындау

Ауылдық аумақтардың сараланған түрлері бойынша адам дамуы мен өмір сүру сапасының индекстерін бейімдеу

Ауылдық жерлердің әртүрлі типтері үшін сараланған құралдар мен қолдау шаралары жүйесін әзірлеу

Ауылдық аумақтарды кеңістікте дамытудың белгілі бір сценарийлерін әзірлеу

3.2 ауылдық аумақтар халқының өмір сүру сапасын арттырудың басымдықтары мен тетіктері

3.3 ауылдық аумақтардың орнықты дамуын мемлекеттік реттеудің сараланған жүйесі

3.4 демографиялық, әлеуметтік-экономикалық трендтерді ескере отырып, ауылдық аумақтардың дамуын болжау модельдерін әзірлеу

КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР:

Күтілетін негізгі нәтижелер ретінде мыналар белгіленуі мүмкін:

- Ауылдық аумақтардағы өзгерістерді жоспарлауды, басқаруды және болжауды жақсарту үшін кеңістіктік деректерді біріктіруге мүмкіндік беретін ГАЖ моделін әзірлеу;

- Демографиялық, әлеуметтік-экономикалық трендтерді ескере отырып, ауылдық аумақтардың дамуын болжау модельдерін әзірлеу.

- Мемлекеттік органдар мен жергілікті қоғамдастықтар үшін географиялық, мәдени және адами капиталды пайдалану тиімділігінің деңгейін, соның салдарынан экономикалық кеңістік пен халықтың өмір сүру сапасын арттыру бойынша практикалық ұсынымдар әзірлеу.

Жобаны іске асыру қорытындысы бойынша конкурстық құжаттама талаптарына сәйкес келетін еңбектер жарияланатын болады:

1) - Web of Science базасының Science Citation Index Expanded индекстелетін және (немесе) Scopus базасында кемінде 50 (елу) не кемінде 2 (екі) мақала немесе рецензияланатын ғылыми басылымдарда citesscore бойынша процентилі бар рецензияланатын ғылыми басылымдарда кемінде 3 (үш) мақала және (немесе) шолулар Science Citation Index Expanded индекстелетін және web of Science базасында импакт-фактор бойынша 1 (бірінші) немесе 2 (екінші) квантильге кіретін және (немесе) Scopus базасында кемінде 70 (жетпіс) Citesscore бойынша процентилі бар басылым;

2) КОКНВО ұсынған рецензияланатын шетелдік немесе отандық басылымда кемінде 2 (екі) мақала немесе шолулар мақалалардың бірі - multidisciplinary (көпсалалы немесе пәнаралық практикалық қолдану) санатымен болуы тиіс;

3) көлемі кемінде 12 п. л. Ұжымдық монография.

4) кемінде 1 авторлық куәлік.

5) жобаны іске асыру қорытындылары бойынша жоба аяқталғаннан кейін екі жылдан кешіктірмей қорғаумен кемінде 1 (бір) философия докторын (PhD) даярлау жоспарланады.

Күтілетін нәтижелердің нысаналы тұтынушылары орталық және жергілікті мемлекеттік басқару органдары, ауылдық аумақтарды дамытудың қоғамдық қорлары, АЕМ қауымдастықтары болып табылады.

Жоба кеңістіктік даму, әлеуметтік саралау және аумақтық жоспарлау теориялары мен әдіснамасының дамуына ғылыми үлес қосады. Алынған нәтижелер ауылдық аумақтарды тұрақты дамыту, аймақтық экономика және кеңістіктік жүйелерді цифрлық басқару саласындағы қосымша зерттеулер үшін негіз ретінде пайдаланылуы мүмкін.

Ауылдардағы өзгерістерді жоспарлау, басқару және болжауды жақсарту үшін кеңістіктік деректерді біріктіруге мүмкіндік беретін ГАЖ моделін

әзірлеу коммерцияландырудың практикалық маңыздылығы мен әлеуетті құндылығына ие.

Экономикалық әсер ресурстарды пайдалануды оңтайландыру. Демографиялық және әлеуметтік-экономикалық трендтерді ескере отырып, болжау модельдерін әзірлеу инвестициялық ресурстарды тиімдірек бөлуге мүмкіндік береді. Ауылдық аумақтарды дамытудың өсу полюстері мен басым бағыттарын айқындау жаңа жұмыс орындарын құруға және халықтың табысын ұлғайтуға ықпал етеді. Әлеуметтік әсер ауылдық аумақтар халқының өмір сүру сапасын арттыруда көрініс табатын болады. Өмір сапасын арттырудың басымдықтары мен тетіктерін әзірлеу медициналық, білім беру және әлеуметтік қызметтерге қолжетімділікті жақсартуға әкеледі. Мемлекеттік реттеудің сараланған үлгілерін қолдану ресурстарды ауылдық аудандарды қолдауға дәлірек бағыттауға мүмкіндік береді.